

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК УСПІШНОГО ТЕСТУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ПОРТФОЛІО ФАХІВЦЯ-ЕКОНОМІСТА

Луніна О.М., ст.викладач кафедри педагогіки та іноземної філології
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

У статті розглядаються питання формування навичок успішного тестування у студентів економічних спеціальностей. На основі аналізу теоретичних джерел запропоновано використання Мовного Портфеля як методу формування комунікативної мовної компетенції майбутнього фахівця. Розглянуті основні компоненти і розділи Мовного Портфеля.

Ключові слова: *тестування, Мовний Портфель, комунікативна компетенція, заклад вищої освіти, самооцінювання.*

В статье рассматриваются вопросы формирования навыков успешного тестирования у студентов экономических специальностей. На основе анализа теоретических источников предложено использование Языкового Портфеля как метода формирования коммуникативной языковой компетенции будущего специалиста. Рассмотрены основные компоненты и разделы Языкового Портфеля.

Ключевые слова: *тестирование, Языковой Портфель, языковая компетенция, высшее учебное заведение, самооценка.*

LUNINA O.M. FORMATION OF SUCCESSFUL TESTING SKILLS OF STUDENTS AS A COMPONENT OF ECONOMIST PORTFOLIO

The article deals with the problems of testing skills formation of students majoring in Economics. On the grounds of the theoretical sources analysis a Language Portfolio is suggested as a method of communicative language competence formation of future economists. The main components and parts of Language Portfolio are examined.

Key words: *testing, Language Portfolio, language competence, higher educational establishment, self-evaluation.*

Постановка проблеми. Необхідність імплементації глибокої освітньої реформи в Україні потребує запровадження нового підходу до процесу підготовки випускників закладів вищої освіти. Новий державний курс Євроінтеграції України в європейські економічні, політичні і освітні структури передбачає підготовку конкурентоспроможних спеціалістів, здатних успішно реалізувати процес співробітництва України з Європою та усім світом. Однією з найважливіших умов успішного виконання цієї задачі є оволодіння молодими спеціалістами навичками і вміннями професійного спілкування іноземною мовою, ведення ділових усних та писемних переговорів, читання та розуміння фахової літератури. Навчання студентів економічних спеціальностей таким навичкам виступає необхідним складником у досягненні основної мети викладання іноземної мови у закладах вищої освіти – оволодіння іноземною мовою як засобом фахового спілкування. [5, с. 10].

Потреба українського суспільства розпочати реформування системи вищої освіти зумовлює розробку та впровадження нових методик, які б сприяли професійному становленню майбутнього фахівця та його майстерності. Одним з аспектів у реформуванні освіти є впровадження нових методик оцінки навчальних досягнень студентів. Ефективність та надійність такої оцінки може реалізуватися шляхом тестового контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних джерел з питань тестування доводить, що виникнення тестової методики було викликано необхідністю знайти показники, які б об'єктивно та оперативно відображали результати педагогічної діяльності. Проблема розробки тестів та їх застосування в практиці навчання іноземних мов знайшли своє відображення у працях В.М. Гапонової, С.Ю. Ніколаєвої, О.П. Петрашук, О.Б. Тарнопольського, Н.С. Саєнко.

Як вважають Тарнопольський О.Б. та Кожушко С.П., [9, с. 21], головним завданням навчання іноземної мови у ЗВО є завдання сформулювати у студентів іншомовну компетенцію. Протягом навчання студенти можуть досягти лише

певного рівня спілкування в ситуаціях, обмежених програмою. Для того, щоб дізнатися, чи володіють вони писемним мовленням, необхідно здійснити точний та об'єктивний контроль, під час якого визначається рівень навчальних досягнень тестованих. Оптимальною формою контролю в цьому випадку має бути тестовий контроль. Тестовий контроль, або тестування, як термін означає у вузькому значенні використання і проведення тесту; в широкому значенні – сукупність процедурних етапів планування, складання і випробування тестів, обробки та інтерпретації результатів проведення тесту.

Основною метою навчальних тестових завдань на думку Гапонової В.М., [1, с. 92] є сприяння актуалізації набутих знань та сформованих навичок і вмінь з метою здійснення іншомовного спілкування. У процесі навчання застосовуються чотири види тестового контролю: поточний, тематичний, рубіжний, підсумковий.

Постановка завдання (цілей статті). Метою статті є аналіз формування навичок успішного тестування майбутніх економістів. Слід підкреслити, що саме по собі використання тестування не гарантує підвищення ефективності навчальної діяльності студентів економічних спеціальностей. Ефективне використання у процесі навчання іноземної мови можливе за таких педагогічних умов: послідовного та систематичного впровадження тестування чотирьох видів мовленнєвої діяльності з урахуванням рівня сформованості комунікативної компетенції студентів економічних ЗВО, удосконалення методичної підготовки викладачів щодо проведення тестування, поєднання різних видів тестового і традиційного контролю, професійного спрямування тестових завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерес до тестування пояснюється тим, що воно значно підвищує ефективність навчального процесу оптимально сприяє повній самостійності роботи кожного студента економічних спеціальностей є одним із засобів індивідуалізації в навчальному процесі. Крім того, тестовий контроль має багато переваг над іншими видами контролю [10, с. 212].

Основна відмінність тесту від, наприклад, традиційної контрольної роботи полягає в тому, що тест завжди передбачає вимір. Оцінка, яка виставляється за підсумками тестування, є більш об'єктивною і незалежною від можливого суб'єктивізму викладача, чим оцінка за виконання традиційної контрольної роботи. Таким чином, головна відмінна риса тесту – об'єктивність та надання кількісної інформації щодо якості засвоєння. Тест дає змогу перевірити значний обсяг вивченого матеріалу малими порціями та діагностувати оволодіння цим матеріалом більшої частини студентів. Методично грамотно організоване тестування дозволить досягти важливого зворотнього зв'язку, який забезпечує управління навчальним процесом, і буде сприяти підвищенню ефективності вивчення іноземної мови [3, с. 18].

Базуючись на висновках науковців щодо використання лінгводидактичного тестування у навчанні англійської мови, потрібно зважати на основні вимоги до лінгводидактичного тесту, а саме: валідність, надійність, диференційна здатність, практичність та економічність. Дотримання цих вимог до тесту дасть можливість створити комплекс тестових завдань, основним призначенням якого є визначення реального рівня навчальних досягнень визначеного контингенту тестованих. Крім того, розробка такого комплексу дозволить викладачеві визначити типи тестових завдань, описати їх та визначити метод оцінювання відповідей студентів, заощадивши час на їх перевірку, а також визначити структуру тестового завдання.

Нові соціально-економічні умови розвитку Української держави, її поступове входження до світового співтовариства ставлять перед закладами вищої освіти відповідальне завдання – забезпечити високопрофесійну підготовку фахівців, що зможуть на основі отриманої якісної професійної бази знань розв'язувати складні проблеми розбудови демократичної держави, при цьому володіння іноземними мовами стає необхідною умовою успіху майбутніх фахівців у їхній професійній діяльності. У цьому процесі певну роль відіграє створення Європейського Мовного Портфеля кожного фахівця та його наповнення на різних етапах професійного зростання останнього [4, с. 112].

Користувачі мови й ті, хто її вивчає, розглядаються фахівцями як “соціальні агенти” або ж члени суспільства, які виконують певні завдання у специфічному оточенні та в окремій сфері діяльності, враховуючи також когнітивні, емоційні та вольові здібності, а також цілий ряд інших специфічних якостей, властивих індивідам як соціальним агентам. У цьому аспекті неоціненого значення набуває такий міжнародний документ, як Рекомендації Ради Європи з мовної політики (РРЕ). Саме ним потрібно користуватися методистам при розробці навчальних планів із мовної підготовки, типових програм, підручників, іспитів тощо, оскільки РРЕ у доступній формі визначають об’єктивні критерії опису рівнів володіння іноземною мовою, що дозволяють спілкуватися у культурному та професійному середовищах, полегшують взаємне визнання кваліфікацій, прийнятих у різних навчальних контекстах і, як наслідок, допомагають європейському обміну. Рекомендації є зрозумілими, прозорими та логічними щодо вивчення, викладання й оцінювання мов і відповідають загальному баченню використання та вивчення іноземної мови; вони також включають опис “часткових” кваліфікацій, досягнення яких ставиться за мету при вивченні іноземної мови з професійною метою та допомагає розвитку плюрилінгвізму [4, с. 87].

Плюрилінгвізм ґрунтується на тому факті, що у процесі розширення індивідуального мовного досвіду особистості в його культурних аспектах від рівня побутового мовлення до мови спільноти у широкому сенсі формується комунікативна компетентність, в межах якої усі мовні знання і досвід є складовими та компонентними [2, с. 15].

Людина у різних ситуаціях використовує складові комунікативної компетенції заради ефективного спілкування: переключається з однієї мови на іншу, використовує знання кількох мов для розуміння смислу тексту, письмового або навіть усного, поданого невідомою мовою, впізнає слова зі спільного інтернаціонального запасу по-новому. З позицій такої перспективи мета навчання мови докорінно змінюється: із досягнення “майстерності” у спілкуванні однією, двома або навіть трьома мовами з “ідеальним носієм мови”

перед особистістю ставиться завдання – розвивати лінгвістичний репертуар, у якому присутні всі мовні здібності. При цьому передбачається, звичайно, що кількість мов, які пропонуються для вивчення в освітніх установах, повинна бути розширена, тому учням слід надавати більше можливостей для розвитку їхньої плюрилінгвальної комунікативної компетенції. Більше того, визнавши, що вивчення мови – це завдання всього життя, особливого значення набуває розвиток мотивації особистості. Зміни у мовній програмі РЄ стосовно навчання іноземних мов, таким чином, базуються на впровадженні плюрилінгвізму [Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти:19].

Плюрилінгвізм знайшов своє відображення у формуванні Європейського Мовного Портфеля для спеціалістів різних галузей. Європейський Мовний Портфель – це пакет документів, за допомогою яких ті, хто навчається (власники Портфеля), збирають і систематизують свої досягнення; відображають свій досвід у вивченні іноземних мов, представляють зразки виконаних робіт, а також отримані свідоцтва і сертифікати. Інформація, що міститься в Європейському Мовному Портфелі, призначена для власника Портфеля, оскільки документ демонструє його досягнення у вивченні мови; викладачів; адміністрації навчального закладу в разі його зміни власником Портфеля; роботодавця при влаштуванні власника Портфеля на роботу.

Європейський Мовний Портфель сприяє розвитку мовленнєвих умінь і компетенцій, необхідних для професійної діяльності фахівця іноземною мовою, й адресований студентам технічних факультетів вищих закладів освіти III–IV рівнів акредитації, учням технікумів і закладів вищої освіти, спеціалістам будь-якої галузі, які бажають вивчати іноземні мови. Він, як правило, складається з трьох розділів: Мовний Паспорт, Мовна Біографія, Досьє [5, с. 11].

Зміст Європейського Мовного Портфеля для спеціаліста починається з розділу “Мовний Паспорт”, який є свідченням рівня володіння іноземною мовою власником Портфеля і складається з двох таблиць: у першій таблиці – “Кваліфікації та сертифікати” – власник Портфеля вказує власний рівень володіння іноземними мовами, набутий після закінчення певних навчальних

закладів і складання кваліфікаційних екзаменів (атестат про закінчення середнього закладу освіти, навчання у мовних школах, на мовних курсах, складання Cambridge First Certificate, TOEFL, Business English Certificate etc.); у другій таблиці – “Досвід вивчення іноземних мов” – власник Портфеля інформує про документально підтверджений досвід вивчення іноземних мов під час шкільного візиту за кордон, перебування за кордоном, листування, ділових контактів іноземною мовою, відвідування міжнародних виставок, ярмарок, презентацій, участі у конференціях і проектах, де доводилося застосовувати іноземні мови тощо.

Цей розділ містить також “Блок самооцінки”, який складається з двох частин: перша містить таблиці самооцінки, за допомогою яких власник Портфеля може визначити власний рівень володіння іноземними мовами; друга – оціночні шкали, які дозволяють власнику Портфеля прослідкувати його власний прогрес у навчанні (на початку навчання, по закінченні першого курсу, по закінченні курсу “Іноземна мова” і надалі) [3, с. 23].

Доцільно детальніше розглянути таблиці самооцінки. Саме вони дають коротку характеристику рівнів володіння іноземними мовами за видами мовленнєвої діяльності. Ця частина складається власне з таблиць самооцінки для визначення рівнів володіння іноземними мовами для загальних потреб. Комісія з питань освіти при Раді Європи розробила шість рівнів володіння іноземними мовами для загального вжитку: А – Елементарний користувач (A1 – Breakthrough – інтродуктивний рівень; A2 – Waystage – виживання); В – Незалежний користувач (B1 – Threshold – рубіжний рівень; B2 – Vantage – просунутий рівень); С – Досвідчений користувач (C1 – Efficient Operational Proficiency – автономний рівень; C2 – Mastery – рівень глобального володіння мовою) .

Для визначення професійно орієнтованого володіння іноземними мовами пропонується використовувати таблиці самооцінки володіння професійно орієнтованими комунікативними вміннями іноземною мовою, що містять опис іншомовних компетенцій за кожним із шести професійно орієнтованих рівнів,

створених на основі: описів, розроблених і рекомендованих Комісією з питань освіти при Раді Європи; вимог освітньо-кваліфікаційних характеристик спеціалістів різних спеціалізацій, прийнятих Міністерством освіти та науки України; проведеного анкетування фахівців, викладачів і студентів технічних факультетів вищих навчальних закладів [5, с. 12].

У Блоці оцінки викладача він виставлятиме оцінки власникові Портфеля за найважливіші роботи та коментуватиме результати.

Другий розділ Європейського Мовного Портфеля – “Мовна Біографія”. Він допоможе власнику Портфеля організувати власну навчально-пізнавальну діяльність, спостерігати успіхи й оцінювати результати. Структура цього розділу така:

– “Моя власна біографія вивчення мови” (дозволяє систематизувати досвід вивчення мови, що допоможе власникові Портфеля оцінити свої зусилля, а викладачам і роботодавцям надасть потрібну інформацію);

– контрольні листи для самооцінки (допоможуть власникові Портфеля визначити рівень володіння іноземною мовою);

– таблиці підрозділу “Мої цілі” (навчать ставити цілі та планувати процес їх реалізації);

– “Досвід міжнародного культурного спілкування” (надасть можливість власникові Портфеля описати ситуації використання іноземної мови).

Останній розділ Європейського Мовного Портфеля – “Досє” – містить всю інформацію, що, на думку власника Портфеля, може підтвердити оволодіння ним певними вміннями іноземною мовою. Сюди входять виконані роботи (тести, листи, тези статей, проекти) та навчальні матеріали, за допомогою яких власникові Портфеля вдалося досягнути певного рівня володіння іноземною мовою.

Таким чином, Європейський Мовний Портфель (ЄМП) пропонує рамки для опису та формального визнання процесу вивчення мови заради набуття найрізноманітнішого міжкультурного та професійного досвіду.

В Україні вже розпочато роботу з розробки Європейського Мовного Портфеля для різних спеціальностей, зокрема для економістів, інженерів тощо . Він забезпечує стандартизовану базу для розробки робочої навчальної програми іноземної мови відповідно до професійних потреб студентів та очікувань суспільства, заохочує до навчання впродовж усього життя та до самостійності у вивченні мов. Доцільно вчити учнів створювати мовний портфель ще на початкових етапах оволодіння іноземною мовою. Надзвичайно важливо продовжувати цю роботу і в подальшому.

Успішному формуванню Європейського Мовного Портфеля сприяє розвиток комунікативних мовних компетенцій (КМК), тобто тих компетенцій, які забезпечують людині можливість діяти у професійній сфері, застосовуючи специфічні лінгвістичні засоби. КМК складаються з лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного компонентів, до яких входять знання, вміння і навички [11, с. 8].

Лінгвістичний компонент включає лексичні, фонологічні, синтаксичні знання і вміння й інші параметри мови як системи незалежно від соціолінгвістичного значення їх варіантів та прагматичних функцій їх реалізації. Соціолінгвістичний компонент – це соціокультурні умови користування мовою. Він пронизує весь процес спілкування між представниками різних культур, навіть тоді, коли його учасники не усвідомлюють цього впливу через правила ввічливості, норми, які регулюють стосунки між поколіннями, статями, класами та соціальними групами, лінгвістичні кодифікації основних ритуалів у житті суспільства тощо. Прагматичний компонент КМК пов'язаний із функціональним вживанням лінгвістичних засобів: продукуванням мовних функцій, актів мовлення тощо, до яких відносяться сценарії або програми інтерактивних обмінів, дискурс, ідентифікація типів і форм текстів, іронія та пародія. Для функціонування цього компонента вкрай необхідні інтеракції та культурне бачення, у яких формуються мовні здібності особистості (навіть більше, ніж у лінгвістичному компоненті).

КМК користувача мови реалізуються у виконанні різних видів мовленнєвої діяльності (МД), що контекстуалізуються у чотирьох сферах: суспільній, особистій, освітній і професійній. Суспільна сфера стосується всього, що пов'язане зі звичайними соціальними видами взаємодії: ділові та адміністративні установи, сервіс, культура та дозвілля суспільного характеру, засоби зв'язку тощо. Особиста сфера охоплює родинні стосунки й індивідуальні соціальні види діяльності. Освітня сфера пов'язана з навчальним/тренувальним контекстом (як правило, у певному закладі), мета якого – оволодіння специфічними знаннями або вміннями. Спілкування та навчання проходять через реалізацію завдань, які не є суто мовленнєвими, навіть коли вони передбачають функціонування певних видів мовлення та використання комунікативної компетенції людини. Оскільки ці завдання не бувають ні звичними, ні автоматизованими, вони вимагають застосування певних стратегій із боку того, хто навчається і спілкується. Професійна сфера охоплює все, що пов'язане з людською діяльністю і стосунками у процесі виконання її професійних обов'язків [8, с. 75].

Таким чином, лише Європейський Мовний портфель, з одного боку, описує та формально визнає процес вивчення мови заради набуття найрізноманітнішого міжкультурного та професійного досвіду, а з іншого – забезпечує стандартизовану базу для розробки робочої навчальної програми іноземної мови відповідно до професійних потреб студентів та очікувань суспільства, заохочує до навчання впродовж усього життя та до самостійності у вивченні мов.

Навчання за принципами цієї програми, як вважає Петрашук О.П., [7, с. 102] надає майбутнім фахівцям можливість не лише успішно скласти підсумковий чи державний іспит з дисципліни “англійська мова за професійним спрямуванням”, але й підготуватися до складання міжнародних мовних та професійних іспитів з англійської мови, зокрема, FCE, CPE, BEC, IELTS, TOEFL.

Оцінювання проводять на різних етапах упродовж усього курсу навчання. Воно охоплює вступне, поточне, рубіжне та підсумкове оцінювання. Важливого значення набуває оцінювання самостійної роботи і самооцінювання [1, с. 95].

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (ХНЕУ) запроваджена практика складання студентами старших курсів міжнародного іспиту з ділової англійської мови BEC (Business English Certificate), який у свою чергу складається з різних рівнів: Preliminary, Vantage або Higher. У розділі “Мої Цілі” студент може указати сертифікат якого рівня він прагне отримати, а у розділі “Виконані роботи” доцільно зберігати матеріали пробних тестів, контрольних завдань, або матеріали підготовчих курсів для складання такого іспиту.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Експериментально доведено, що найточніші й адекватні дані, у порівнянні з іншими засобами контролю, дають саме тести. Це відкриває перспективи вживання тестів у тих випадках, коли на перший план висувається саме точність і надійність отриманих даних. Зі зміною соціально-економічних умов в Україні однією з основних цілей навчання англійської мови як іноземної стає чисто практична, яка забезпечує належний рівень комунікативних умінь і навичок і більш прикладний рівень мовної підготовки, який дає можливість студентам економічних спеціальностей більш успішно адаптуватися до майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гапонова В.М. Принципи та функції педагогічного тестового контролю // Зб. Наук. Праць №20. Частина II. – Хмельницький: Вид. академії ПВУ, 2002. – С.91-96.
2. Европейский языковой портфель: Предложения по разработке // Дж. Трим, А. Добсон и др.: Пер. с англ. – М.: Еврошкола, 1998. – 24 с.

3. Європейський Мовний Портфель для економістів (проект) // Укладач Н. В. Ягельська. – К.: Ленвіт, 2004. – 56 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання // Науковий редактор українського видання С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Ніколаєва С.Ю., Ягельська Н.В. Європейський Мовний Портфель для економістів // Іноземні мови. – 2004. - №2. – С.9-12.
6. Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови): Навчальний посібник. – К.: ІЗМН, 1996. – 311 с.
7. Петрашук О.П. Значення апробації тестових завдань з метою їх включення в тест з іноземної мови // Вісник Київ. держ. лінгв. університету №3. – 2003. – С. 100-104.
8. Саєнко Н.С. Теоретичні аспекти контролю у навчанні іншомовного професійного спілкування // Вісник Нац. тех. унів. України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка. №1 (16) 2006. – С.74-78.
9. Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К.: Ленвит, 2004. – 100 с.
10. Чередниченко М.П. Тестування як засіб контролю та діагностики // Зб. наук. праць №18. Частина II. – Хмельницький: Вид. Нац. акад. ПВУ, 2001. – С.210-216.
11. Ягельська Н.В. Прийоми використання “Європейського Мовного Портфеля для економістів” у самостійній роботі з іноземної мови // Іноземні мови. – 2004. - №4. - С.3-8.
12. Common European Framework of Reference. URL: <http://www.coe.int>
13. Rogers P. Thoughts on Portfolio Assessment in TESOL. – ESP World, Issue 2 (28), Volume 9, 2010 // URL: <http://esp-world.info>